

Cümle Çeşitleri

A) Yüklemine Göre Cümle ÇEŞİTLERİ

1)Fiil Cümlesi

Fiil cümlesi, yüklemi haber /tasarlama kipleri ve şahıs eklerinden herhangi biri ile çekimlenmiş olan cümlelerdir. Cümlenin yüklemi tespit edilir. Yükleme -mak , -mek eki olan mastarlar getirebiliyorsak fiil cümlesidir.

Örnekler:

Kardeşimle dün dışarı çıktılar. Fiil: çık(mak)

Yarın okullar açılacak.(açılmak)

Spor yaparak inceleyebiliriz.(incelemek)

Hayalini gerçekleştirmek için gecesini gündüzüne katıyor.

UYARI: Fiilimsilerin yüklem olduğu cümleler fiil cümlesi değil, isim cümlesi olarak kabul edilir. Çünkü eylemsiler; fiile benzeyen, fakat fiilden isim yapma ekleri alarak artık 'isim' soylu olan sözcüklerdir. Eylemsiler, ek fiil(idi, imiş,ise,dir)eklerini alarak cümlede yüklem görevini üstlenebilirler.

Örnekler:

En büyük hayali biriktirdiği parayla dünyayı dolaşmaktı.(isim fiil)

En çok yanılan az okuyup çok söyleyendir.(sıfat fiil)

2) İSİM CÜMLELERİ

İsim cümlesi, isim veya isim soylu sözcüklerin'idi, imiş, ise veya dir'ek fiillerini alarak yüklem görevini üstlenmiş cümlelerdir. Tıpkı fiil cümlesinde olduğu gibi cümlenin yüklemi tespit edilir. İsimler -mek,-mak ekini almayan sözcükler olduklarından fiillerden bu yönüyle ayrılırlar. Yüklem isim ve isim soylu sözcükler sıfat, zamir, edat, fiilimsi gibi sözcüklerden meydana geldiğinde cümle yüklemine göre 'isim cümlesi' sayılmaktadır.

Örnekler:

Seninle görüşmemizi sağlayan kişi Hasan'dır.(
Hasan -mak olmaz isim cümlesidir.)

Bu beton yığınının içinde bize nefes veren tek
şey ağaçlardır.(isim)

Sana edebileceğim yardım buraya
kadarmış.(isim)

Yıllardır üzerine titreyerek çizdiği resim
buymuş.(isim)

B- Anlamına Göre Cümle Çeşitleri

1-Olumlu cümle

Olumlu cümleler, yüklemde belirtilen yargının meydana geldiğini, gerçekleştiğini, olumlu yönde

sonuçlandığını ya da sonuçlanacağını, söz konusu olan kavramın mevcut olduğunu ifade eden cümlelerdir.

Örnekler:

Bankadaki birikimi ile babasına son model bir araba aldı.

Herkesin yüzünde bayram neşesi vardı.

**Takip edildiğini anlayınca hızlı hızlı yürümeye başladı
Gelecek hafta uzun bir yolculuğa çıkacağız.**

2-Olumsuz Cümle:

Olumsuz cümlelerin yüklemde olumsuzluk bildiren “-ma, -me, -maz, -mez ” eki veya yok, değil gibi olumsuzluk ifade eden sözcükler genellikle yer alır.

Örnekler:

Bakma onun böyle sitemli konuştuğuna.

Aldığın kazak sıcak suyla yıkanmaz.

Bazı şeylerin önüne geçemezsiniz.

Bir daha kapıyı çalmadan içeri girmeyin.

3-Soru Cümlesi

Soru cümlelerindeki soru anlamı “ mi soru edatı”, “ soru sıfatı”, “ soru zamiri” ve “soru zarfı” ile sağlanır ve bu soru sözcükleri, cümledeki herhangi bir ögeyi bulmak için kullanılabilir.

Niçin karanlıkta oturuyorsun? (Gerçek soru cümlesi)

Hangi yoldan gideceksiniz? (Gerçek soru cümlesi)

Doğum gününü hiç unutur muyum? (Sözde soru cümlesi)

Senin gibi bir insanı kim reddeder? (Sözde soru cümlesi)

Not: Cevap almak amacı ile sorduğum sorular gerçek soru cümlesi, cevabı kendi içinde gizli olan ve cevap beklemeyen sorular sözde soru cümleleridir.

Emir Cümleleri

Emir cümlelerinin yüklemi "emir kipi" ile çekimlenmiş fiilden oluşur ancak bazen, vurgu tonlama yardımı ile farklı kiplere de emir anlamı yüklenebilir.

Örnekler:

Ben gelene kadar yemek hazırlansın.

Saat 12'den önce evden çıkmayın.

Ben gelmeden önce bilgisayarını açma.

Bundan sonra ablanın kalbini kırmayacaksın.

5-Ünlem Cümlesi

Vurgu ve tonlamanın en yoğun kullanıldığı cümle çeşitleridir.

Örnekler:

**Neydi o ses öyle!
Harika bir fikir geldi aklıma!
Hey inşaat alanına dikkat et!
İmdat! Düşüyorum!**

Yüklemin Yerine Göre Cümle Çeşitleri

1-Kurallı Cümle

Türkçenin cümle yapısına göre özne başta , tümleçler ortada, yüklem ise sondadır. Bu sebeple yüklemi sonda olan cümlelere kurallı cümle denir.

Örnekler:

Masanın üzerindeki bütün kitapları rafa kaldırdı.

Onun yalnızlığına yürek dayanmaz.

Saçlarımı her gün farklı şekilde taramaktan keyif alıyorum.

Bir gün hayallerime ulaşacağıma inanıyorum.

2-Devrik cümle

Yüklemi sonda değil başta veya sonda olan cümlelerdir.

Örnekler:

Heyecandan daha sınava girmeden unuttum bütün bildiklerimi.

Günü geldiğinde anlayacaksın ne demek istediğimi.

Bir dost gerek beni bu diyardan alıp götürecektir.

Çiçek topluyorum cennetten.

Yapısına Göre Cümle Çeşitleri

1-Basit cümle

Tek bir yüklemi olan cümlelerdir. Cümlede fiilimsi, ki bağlacı, sa ,se şart kipi ile çekimlenmiş sözcük yer almaz.

Örnekler:

Yarın hava güzel olacakmış.(tek bir yüklemi var basit cümle)

Meydandaki kuru kalabalık bizi iyiden iyiye bunalttı.(tek bir yüklem basit cümle)

Güzelim saçları genç yaşta döküldü.(tek yüklemli basit cümle)

Bu hafta sonu gezi planladık. (tek yüklemli basit cümle)

1-Birleşik Cümle

İçinde birden fazla yüklemi olan dolayısıyla birden fazla yargıyı taşıyan cümlelere denir.

2.1-girişik Birleşik Cümle

İçinde fiilimsi türünden sözcük bulunan cümlelere girişik birleşik cümle denir.

Üç yasına gelince okumayı öğrenmişti.(girişik birleşik cümle)

Bu olaya kayıtsız kalan insan merhamet duygusunu yitirmiş.(GBC)

Onca yıldan sonra bizleri terk edişine anlam veremiyordum.(GBC)

2.2. Ki'li Birleşik Cümle

Kendisinden önce gelen temel cümle ile kendisinden sonra gelen yan cümleyi birbirine bağlayan 'ki' bağlacıyla oluşturulmuş cümlelerdir.

Örnekler:

Biliyorum ki pişman olacaksın.

Duydum ki unutmuşsun evin yolunu.

İtiraf etmeliyim ki bu şehir bana göre değil.

Bilsem ki bir daha hiç gelmeyecek.

2.3.iç İçe Birleşik Cümle

İki cümlenin iç içe geçmesiyle oluşmuş cümlelerdir.

Örnekler:

Birazdan geliyorum, dedi.

Adalet her zaman eşitlik demek değildir, diye belirtti.

Ben bu iş birazdan biter diye düşünüyordum.

2.4.şartlı Birleşik Cümle

Sa,se şart eki almış cümlelerdir.

Örnekler:

Hava sıcak olursa camları açarız.

Adalet olmazsa huzur olmaz.

Bu kadar hızlı gidersek kaza yapabiliriz.

Acı ne kadar büyükse sabırda o kadar büyüktür.

4. sıralı Cümle

Birden fazla tamamlanmış cümlenin anlamsal bir bütünlük içinde sıralanarak oluşturulduğu cümlelerdir. sıralı cümleler birbirinden virgül veya noktalı virgülle ayrılır.

Örnekler:

Doktor geldi efendimiz; yatağınıza bekliyorlar.

Ben çalışıyordum, o eğleniyordu.

Annesi buraya kadar geldi, oğlunu sordu.

Bu ihtiyar teyzeyi herkes sever ve sayardı

4.bağlı cümle

İki veya daha fazla cümlenin bağlaçlarla birbirine bağlandığı cümlelerdir.

Uyarı: bağlı cümle ile sıralı cümle arasındaki fark cümleleri ayırırken kullanılan unsurlardır. Bağlı cümlelerde bağlaçlar, sıralı cümlelerde ise virgül veya noktalı virgül kullanılır.

Örnekler:

Manzara güzeldi ve hemen fotoğraf makinemi kaptım.

Bana ne diller döktü meğerse hepsi yalanmış.

Kitaplarla arası iyi değil sanıyordum,

meğer tam bir kitap kurduymuş.

Ölmek kaderde var lakin vatandan ayrılışın hasreti zor.

SEDA EREN

